Aizej ātri
un
atgriezies vēlu

Fred Vargas

Pars vite et reviens tard

Freda Vargasa

Aizej ātri un atgriezies vēlu

No franču valodas tulkojusi
Agnese Kasparova

821.133.1-31
Va 683

Fred Vargas
PARS VITE ET REVIENS TARD

Copyright © Èditions Viviane Hamy, Paris, 2001.

Arņa Kilbloka vāka dizains

Freda Vargasa
AIZEJ ĀTRI UN ATGRIEZIES VĒLU

Apgāda Zvaigzne ABC vadītāja VIJA KILBLOKA
Projekta vadītāja *Una Orinska*
Redaktore *Margita Krasnā*
Korektores *Diāna Graudiņa, Patrīcija Šteinberga*
Mākslinieciskā redaktore *Inguna Kļava Švanka*
Maketētāja *Egija Bļinova*

Apgāds Zvaigzne ABC, SIA, K. Valdemāra ielā 6,
Rīgā, LV-1010. Red. nr. T-788.
Jelgavas tipogrāfija

Šis ir ar autortiesībām aizsargāts darbs. Darba reproducēšana vai jebkāda cita neatļauta izmantošana ir autortiesību pārkāpums. Par autortiesību pārkāpšanu ir paredzēta atbildība Krimināllikuma 148. pantā. Saskaņā ar Autortiesību likuma 69.[1] pantu persona ir arī mantiski atbildīga par visiem zaudējumiem un morālo kaitējumu, kuru tā radījusi ar autortiesību pārkāpšanu.

© Tulkojums latviešu valodā, Agnese Kasparova, 2024
© Mākslinieciskais noformējums, literārā apdare, izdevums latviešu valodā, Apgāds Zvaigzne ABC, 2024
ISBN 978-9934-32-207-5

I

Un, kad čūskas, sikspārņi, āpši un visi mošķi, kas mīt pazemes ejās, baros lien ārā un pamet savas mājas; kad augļu koki un pākšaugi sāk pūt un tajos iemetas tārpi (..)

II

Parīzē cilvēki pārvietojas daudz ātrāk nekā Gilvinekā, Žoss to jau sen bija pamanījis. Katru rītu visi skrien pa Mena avēniju ar ātrumu trīs mezgli stundā. Šajā pirmdienā Žoss gandrīz sasniedza trīsarpus mezglus, cenšoties atgūt divdesmit iekavētās minūtes. Vainīgi bija kafijas biezumi, kas izbira virtuvē uz grīdas.

Tas viņu it nemaz neizbrīnīja, Žoss jau sen bija sapratis, ka lietas dzīvo savu slepeno, cilvēkam kaitniecisko dzīvi. Izņēmums varbūt ir kuģa aprīkojums, tas nekad nav viņam kaitējis, taču bretoņu jūrnieks cieši paturēja prātā, ka lietas ir radītas, lai bojātu cilvēkam dzīvi. Viena neveikla kustība, un lieta, sajutusi brīvību, lai cik niecīgu, var sadarīt veselu virkni muļķību, sākot ar mazām nepatikšanām un beidzot ar traģēdiju. No pirkstiem izslīdējis korķis tam kalpo par miniatūru, bet spilgtu piemēru. Tas tādēļ, ka nokritis korķis neparko nemētāsies jums zem kājām. Tas ļaunprātīgi aizripos aiz plīts kā zirneklis, kas vaktē savu upuri, un liks plēsoņam, tas ir, cilvēkam, iziet visādus pārbaudījumus: atbīdīt plīti, pārraut vadu, nomest traukus, apdedzināties. Šorīt viss izvērtās vēl sliktāk: neveiksmīgs metiens, atkritumu grozs sašūpojās, sasvērās, un kafijas biezumi izbira no filtra uz grīdas. Lūk, kā lietas, atriebes dzītas, sašutušas par savu verdzisko kalpošanu, uz īsu mirkli, bet nepielūdzami, nežēlojot ne sievietes, ne bērnus, pakļauj cilvēku savai slepenajai varai, liekot viņam locīties un mesties četrrāpus. Žoss ne par kādu naudu neuzticētos lietām, līdzīgi

kā neuzticējās cilvēkiem un jūrai. Lietas atņem prātu, cilvēki atņem dvēseli, jūra – dzīvību.

Būdams rūdīts vīrs, Žoss nestrīdējās ar likteni un, nometies uz ceļiem kā suns, savāca kafijas biezumus līdz pēdējai kripatai. Viņš veica šo darbību bez mazākā uztraukuma, un lietu pasaule jau atkal atgriezās viņa pakļautībā. Šis rīta atgadījums bija nenozīmīgs un ārēji nešķita uzmanības vērts, bet Žosam, kurš nekad nekļūdījās, tas bija acīmredzams atgādinājums, ka starp cilvēku un lietu pasauli karš turpinās un cilvēks ne vienmēr ir uzvarētājs, ne tuvu tam. Viņš atcerējās aizlauztus mastus, satriektus kuģus un savu kuģi "Ziemeļrietenis", kurš 23. augustā pulksten trijos no rīta dabūja sūci Īrijas jūrā, uz borta bija astoņi cilvēki. Un tomēr, Dievs ir liecinieks, Žoss pakļāvās visām sava tralera histēriskajām prasībām, un, Dievs ir liecinieks, cilvēks un kuģis labi sapratās. Līdz tai nolādētajai vētrai naktī, kad viņš niknumā sita dūri pret reliņiem. "Ziemeļrietenis", jau pamatīgi sasvēries uz labo bortu, pēkšņi dabūja sūci pakaļgalā. Motoru applūdināja ūdens, nakts melnumā traleri mētāja pa viļņiem, bet cilvēki nepagurdami pumpēja ūdeni, līdz beidzot rītausmā kuģis uzskrēja uz klints. Tas notika pirms četrpadsmit gadiem, divi cilvēki gāja bojā. Pirms četrpadsmit gadiem Žoss ar zābaka spērienu pārlauza "Ziemeļrieteņa" rēderim ribas. Četrpadsmit gadi pagājuši, kopš Žoss pameta Gilvinekas ostu, atsēdējis deviņus mēnešus cietumā par kautiņu, lauztiem kauliem un slepkavības mēģinājumu. Četrpadsmit gadi pagājuši, kopš gandrīz visa viņa dzīve aizgāja pa burbuli.

Žoss gāja pa Getē ielu, niknumā trinot zobus, ko darīja ikreiz, kad nogrimušais "Ziemeļrietenis" iznira no domu dzīlēm. Viņš nedusmojās uz kuģi. Vecais labais traleris tikai atbildēja uz triecienu, nočīkstinot gadu laikā novecojušo apšuvumu.

Bija skaidrs – tonakt kuģis neaprēķināja spēkus, izlēmis sadumpoties, aizmirsa par saviem gadiem un par to, ka pats ir vārgs, bet viļņi spēcīgi. Traleris, protams, nevēlējās divu jūrnieku nāvi un tagad, guļot kā muļķis Īrijas jūras dibenā, nožēloja traģisko iznākumu. Žoss bieži domās to mierināja un atlaida tralera grēkus, un viņam šķita, ka kuģis beidzot radis mieru un uzsācis jaunu dzīvi – tur, dzelmē, līdzīgi kā viņš Parīzē.

Un tomēr nevarēja būt ne runas par grēku atlaišanu kuģa saimniekam.

– Nu taču, Žos Legern, – kuģa īpašnieks noteica, uzsitot Žosam uz pleca, – jūs vēl gadus desmit nokuģosiet ar to tupeli. Kuģis ir sīksts, un jūs esat tā saimnieks.

– "Ziemeļrietenis" ir kļuvis bīstams, – Žoss ietiepīgi atkārtoja. – Tas griežas ap savu asi, un apšuvums bojājas. Kravas telpas ir nodilušas. Vētrā es par to vairs negalvotu. Un glābšanas laiva vairs neatbilst normām.

– Es pārzinu savus kuģus, kapteini Legern. – Kuģa īpašnieka balss kļuva metāliska. – Ja jūs baidāties no "Ziemeļrieteņa", man ir desmit cilvēki, kas ir gatavi jūs nomainīt, atliek tikai ar pirkstu pamāt. Vīri, kuri netrīc kā apšu lapas un neturas pie drošības noteikumiem kā birokrāti.

– Man uz borta ir septiņi cilvēki.

Kuģa īpašnieks draudīgi pietuvināja savu tuklo seju.

– Ja jūs, Žos Legern, plānojat iet pinkšķēt pie ostas priekšnieka, varat būt drošs, ka nonāksiet uz ielas, nemērojis atpakaļceļu. Un jūs neatradīsiet nevienu no Brestas līdz Sennazērai, kas paņemtu jūs uz borta. Tādēļ es ieteiktu jums labi padomāt, kapteini.

Jā, Žoss joprojām nožēloja, ka nepiebeidza to nelieti nākamajā rītā pēc kuģa bojāejas, vien salauza roku un krūškurvi. Bet kuģa apkalpe četratā viņu atvilka nost. "Nebojā savu dzīvi,

Žos," viņi noteica. Matroži noturēja Žosu, neļāva piebeigt kuģa īpašnieku un viņa rokaspuišus, kuri, tiklīdz Žoss bija izgājis no cietuma, izsvītroja viņu no visiem sarakstiem. Žoss klaigāja bāros, ka taukās pakaļas no ostas vadības ņemot kukuļus, un viņam nācās atvadīties no tirdzniecības flotes. Atraidīts visās ostās, kādā otrdienas rītā viņš iekāpa vilcienā Kempēra–Parīze, lai, tāpat kā daudzi bretoņi pirms viņa, izkāptu Monparnasa stacijā, atstājot iepriekšējā dzīvē aizbēgušu sievu un deviņus tipus, kurus viņš gribēja nožmiegt.

Ieraudzījis Edgara Kinē stūri, Žoss noglabāja seno naidu prāta ielocē un steidza atgūt iekavēto. Visa tā ņemšanās ar kafijas biezumiem, karš starp cilvēkiem un lietām atņēma viņam vismaz stundas ceturksni. Bet punktualitāte viņa darbā bija ļoti svarīga, un viņš darīja visu, lai pirmais viņa tā sauktās dzīvās avīzes izlaidums sāktos astoņos trīsdesmit, otrais – divpadsmitos trīsdesmit piecās, trešais – astoņpadsmitos desmit. Tad ielās bija visvairāk cilvēku, bet klausītāji šajā pilsētā vienmēr pārlieku steidzās, nespējot kaut mirkli paciesties.

Žoss nocēla urnu no koka, kur iekāra to uz nakti, piestiprinot ar dubulto mezglu un divām slēdzenēm, un novērtēja tās svaru. Šodien nav pārāk smaga, viņš ātri visu sašķiros. Viegli pasmaidījis, viņš aiznesa kasti uz veikala noliktavu, ko viņam atvēlēja Damass. Ir vēl pasaulē labi ļaudis, tādi kā Damass, kurš iedod atslēgu un vietu pie galda, nebaidoties, ka ielīdīsi viņa kasē. Damass – ir nu gan vārds! Viņam laukumā bija skrituļslidu veikals *Roll-Rider*, un viņš sniedza Žosam patvērumu, lai tas varētu izšķirot savus papīrus. *Roll-Rider* – ir nu gan nosaukums.

Žoss atvēra urnu – lielu koka kasti, kuru pats bija uzmeistarojis un nokristījis par "Ziemeļrietenis-2", godinot viņam dārgo aizgājēju. Protams, lielam zvejas kuģim tālbraucējam nebija īpaši pagodinoši iegūt Parīzē pēcnācēju koka pastkastes veidolā. Bet kaste nebija vienkārša. Tā bija ģeniāla kaste,

kas dzima, pateicoties ģeniālai idejai, kura radās Žosam pirms septiņiem gadiem un ļāva viņam stingri nostāties uz kājām pēc tam, kad trīs gadi bija pavadīti konservu fabrikā, pusgads spoļu fabrikā un divi gadi bez darba. Ģeniālā ideja radās kādā decembra naktī, kad, sēžot ar glāzi rokās Monparnasa stacijas kafejnīcā, kur trīs ceturtdaļas apmeklētāju bija vientuļi bretoņi, viņš dzirdēja dzimtās zemes atbalsu nebeidzamo ņurdoņu. Kāds pieminēja *Pont-l'Abée*, un tā vecvectētiņš Legerns, kurš bija dzimis 1832. gadā Lokmarijā, materializējās no Žosa apziņas dzīlēm, apsēdās viņam blakus pie bāra letes un pasveicināja viņu. Žoss atņēma sveicienu.

– Vai atceries mani? – pajautāja vecais.

– Mh, – noīdēja Žoss. – Es vēl nebiju dzimis, kad tu nomiri, tā ka es tevi neapraudāju.

– Paklau, puikiņ, tu varētu neizrunāties, ja reiz tevi apciemoju. Cik tev paliek?

– Piecdesmit.

– Dzīve tevi apbružājusi. Izskaties vecāks.

– Es neprasīju tavas domas, un es tevi nesaucu. Tu arī biji neglīts.

– Neesi nu rupjš, puikiņ! Tu zini, kāds es varu būt, ja mani sadusmo.

– Mh, to visi zināja. Īpaši tava sieva, kuru tu visu mūžu klapēji.

– Labi, – vecais nošķobījās, – tas ir sens stāsts. Tad bija tādi laiki.

– Tādi laiki, ka tik ne tā! Tu pats tāds biji. Vai tas nebiji tu, kas izsita viņai aci?

– Mēs tagad divus gadsimtus par to aci runāsim?

– Runāsim. Piemēra pēc.

– Tu, Žos, man runāsi par piemēriem? Vai tas nebiji tu, kas ar zābaka spērienu gandrīz nogādāja cilvēku viņsaulē Gilvinekas krastā? Vai es kaut ko jaucu?

– Pirmkārt, tā nebija sieviete. Un pat ne vīrietis, tas otrkārt. Tas bija naudasmaiss, kuram nospļauties par to, ka citi mirst, galvenais naudu raust liekšķerēm.

– Nujā, zinu. Ne man tevi nosodīt. Bet ne tādēļ tu mani pasauci!

– Es jau teicu, es tevi nesaucu.

– Tu izskaties pēc cūkas. Tev paveicies, ka tev ir manas acis, citādi es tev iemauktu. Bet zini, esmu te tādēļ, ka tu mani sauci, tā un ne citādi! Un vispār man šis bārs nepatīk, mūzika nav manā gaumē.

– Labi, – samiernieciski noteica Žoss. – Vēlies, lai pasūtu tev glāzīti?

– Ja vari vēl roku pacelt. Jo man tev jāsaka: savu devu jau esi ieņēmis.

– Nav tavas raizes, vecais.

Sencis paraustīja plecus. Viņš daudz ko ir redzējis, un šim puņķutapam neizdosies viņu sadusmot. Žoss ir no Legernu sugas, tas uzreiz redzams.

– Nu ko, – turpināja vecais, sūcot savu miestiņu, – ne tev naudas, ne sievas?

– Uzminēji, – atbildēja Žoss. – Runā, ka agrāk tu neesot bijis tāds gudrinieks.

– Tas tādēļ, ka tagad esmu rēgs. Kad nomirsi, uzzināsi daudz ko jaunu.

– Ko tu neteiksi, – noburkšķēja Žoss, nevarīgi pastiepjot roku oficianta virzienā.

– Ja runa ir par sievietēm, nebija vērts mani saukt, nebūšu nekāds palīgs.

– Varu iedomāties.

– Kas attiecas uz darbu, nekā sarežģīta tur nav. Tev vienkārši jāiet senču pēdās. Kāda velna pēc tu dirnēji spolīšu fabrikā? Tā bija kļūda. Un zini, ar lietām jābūt uzmanīgam. Es vēl neko nesaku par tauvām, bet no spolēm, mans dēls, un jo īpaši no korķiem labāk turēties pa gabalu.

– Zinu, – atbildēja Žoss.

– Tev jāatceras tava izcelsme. Turpini ģimenes tradīciju.

– Es nevaru būt jūrnieks, – aizkaitināts norūca Žoss. – Mani padzina.

– Kurš runā par jūru? Varētu padomāt, ka dzīvē ir tikai zivis! Vai es biju jūrnieks?

Žoss iztukšoja glāzi un aizdomājās.

– Nē, – viņš beidzot nomurmināja. – Tu biji izsaucējs. Sludināji jaunumus no Konkarno līdz Kempērai.

– Tieši tā, puikiņ, un es ar to lepojos. *Ar Bannour*[1] – lūk, kas es biju, ziņnesis. Nav bijis labāka par mani dienvidu krastā. Katru Dieva svētīto dienu, katru rītu *Ar Bannour* iegāja jaunā ciemā un pusi dienas vēstīja jaunumus. Un es tev teikšu, ka bija tādi, kuri gaidīja mani kopš rīta ausmas. Es apgāju trīsdesmit septiņus ciemus – nav slikti, vai ne? Un cik daudz cilvēku! Cilvēku, kuri nebija atrauti no pasaules! Un pateicoties kam? Man, *Ar Bannour,* – labākajam ziņu vācējam Finistērā. Mana balss skanēja no baznīcas līdz upei, kur mazgāja veļu, un es visu atcerējos no galvas. Visi pacēla acis, lai manī klausītos. Un mana balss visur ienesa pasauli, dzīvi, un tas tev nav zivis ķert, vari man ticēt.

– Mh, – novilka Žoss, piesūcoties pudelei, kas stāvēja uz letes.

– Es biju tas, kurš paziņoja par Otrās impērijas pasludināšanu. Es jāju uz Nanti, lai uzzinātu jaunumus, un atvedu tos mājās svaigus kā jūras gaiss. Par Trešo republiku arī es izziņoju visā piekrastē. Būtu tu dzirdējis, kāds troksnis sacēlās. Un es nemaz nerunāju par vietējām lietām – kāzas, bēres, strīdi, atradumi, nomaldījušies bērni. Es par to visu ziņoju. Katrā ciemā man atstāja vēstis, lai es tās nolasu. Vēl šodien atceros, kā meitene no Panmaršas atzinās mīlestībā puisim no Sentmarinas. Izcēlās ellīgs skandāls, kas beidzās ar slepkavību.

---

[1] Bretaņā izsaucējs, kas ievāca ziņas un par atlīdzību izkliedza jaunumus. *(Šeit un turpmāk – tulkotājas piezīmes.)*

– Varēji paklusēt.

– Zini ko, man maksāja par to, lai es lasītu, un es darīju savu darbu! Ja nelasi, apzodz klientu. Mēs, Legerni, iespējams, neesam izglītoti cilvēki, bet mēs neesam laupītāji. Zvejnieku drāmas, mīla un neuzticība – tas mani neinteresēja. Man pietika ar savu ģimeni. Reizi mēnesī es atgriezos mājās, lai apraudzītu bērniņus, aizietu uz misi un izdrāztu sieviņu.

Žoss nopūtās savā glāzē.

– Un naudiņu viņiem atstātu, – cieti piebilda sencis. – Sieva un astoņi bērneļi – nācās viņus barot. Bet, tici man, pateicoties *Ar Bannour*, viņiem nekā netrūka.

– Pļauku jo īpaši.

– Naudas, muļķīti.

– Vai tiešām tik labi maksāja?

– Cik vien sirds kāroja. Ja ir pasaulē prece, kas nekad nezaudē aktualitāti, tās ir ziņas, un, ja ir slāpes, kuras nav iespējams remdēt, tā ir cilvēka ziņkāre. Izsaucējs baro visu cilvēci. Putras nekad netrūkst, ēdāju arī. Paklau, puikiņ, ja tu tik daudz dzersi, nevarēsi būt izsaucējs. Tas ir darbs, kas prasa skaidru galvu.

– Negribu tevi skumdināt, vecais, – teica Žoss, nogrozot galvu, – bet "izsaucējs" – tāda amata vairs nav. Tagad arī tādu vārdu neviens vairs nesaprot. "Kurpnieks" jā, bet "izsaucējs" – tāda vārda pat vārdnīcā nav. Nezinu, vai esi sekojis jaunumiem, kopš nomiri, bet te daudz kas ir mainījies. Nevienam nevajag, lai viņam bļauj ausī baznīcas laukumā, jo visiem ir avīzes, radio un teļļuks. Un, ja pieslēgsies internetam Loktidī, uzzināsi, vai Bombejā kāds ir apčurājies. Tad nu iedomājies.

– Tu tiešām uzskati mani par vecu muļķi?

– Es vienkārši tevi informēju. Tagad mana kārta.

– Nabaga Žos, tu padodies. Pacel galvu! Tu neko nesaprati no tā, ko es tev stāstīju.

Žoss pacēla galvu un tukšu skatienu vērās vecvecētēvā, kurš cēli nokāpa no taburetes. *Ar Bannour* bija savam laikam

padevies augumā. Tiesa kas tiesa, viņš līdzinās šim āmurgalvam.

– Izsaucējs, – vecais sacīja, stingri atspiedies pret bāra leti, – tā ir Dzīve. Un nesaki man, ka neviens vairs nesaprot, ko šis vārds nozīmē, un ka tas vairs nav ierakstīts vārdnīcā. Drīzāk Legerni ir deģenerējušies un nav vairs pelnījuši vēstīt. Par Dzīvi!

– Nabaga vecais muļķis, – nomurmināja Žoss, noskatoties, kā sencis aiziet. – Vecais muldoņa.

Viņš nolika glāzi uz letes un vēlreiz nokliedzās:

– Tik un tā es nebiju tevi saucis!

– Varbūt pietiks? – Oficiants satvēra viņa roku. – Uzvedieties pieklājīgi, jūs visiem traucējat.

– Man uz visiem nospļauties! – iesaucās Žoss, pieķēries pie letes.

Žoss atcerējās, ka divi mazāka auguma tipi izmeta viņu no bāra "Artimons" un viņš metrus simts nostreipuļoja pa šoseju. Pēc deviņām stundām viņš pamodās pie kādas mājas kāpņu telpas divpadsmit pieturu attālumā no bāra. Līdz pusdienlaikam viņš, turot galvu ar abām rokām taisni, aizvilkās līdz savam būcenim, aizmiga un nogulēja līdz pulksten sešiem nākamajā dienā. Ar grūtībām atvēris acis, viņš palūkojās uz sava mitekļa netīrajiem griestiem un ietiepīgi nomurmināja:

– Vecais muļķis.

Un, lūk, jau septiņus gadus, pēc vairākiem mēnešiem smagu pūliņu – atrast īsto toni, uztrenēt balsi, izvēlēties vietu, piemeklēt tēmas, savākt klientus, noteikt cenu – Žoss piekopa sava senča novecojušo amatu. *Ar Bannour*. Ar urnu plecā viņš apstaigāja ieliņas septiņsimt metru rādiusā no Monparnasa stacijas, no kuras, pēc Žosa vārdiem, viņš nemīlēja attālināties, ja nu kas, un galu galā pirms pāris gadiem iekārtojās Edgara Kinē laukuma un Delambra ielas krustojumā. Tur viņš uzrunāja pastāvīgos tirgus klientus, ofisu darbiniekus līdz ar

pieticīgajiem Getē ielas iemītniekiem, jā, un vēl pārķēra daļu no tiem, kas plūda no Monparnasa stacijas. Klausītāji pulcējās ap viņu nelielās grupās, lai dzirdētu jaunumus. Protams, viņu nebija tik daudz kā to, kas savācās ap vecvectēvu Legernu, toties Žoss lasīja sludinājumus katru dienu, trīs reizes dienā.

Caur viņa urnu izgāja ļoti daudz ziņu, vidēji sešdesmit dienā. No rīta vēstījumu bija daudz vairāk nekā vakarā, naktī ērtāk nemanāmi iemest ziņu. Katra no tām bija ielikta aizlīmētā aploksnē līdz ar piecu franku monētu. Pieci franki par to, lai izdzirdētu savas domas, savu sludinājumu, lūgumu, kas izmests Parīzes vējā, – tas nebija dārgi. Sākumā Žoss noteica pavisam zemu cenu, bet cilvēkiem nepatika, ka viņu vārdus izkliedz par vienu franku, jo tā sludinājums zaudēja savu nozīmību. Pieci franki savukārt apmierināja gan klientus, gan pārdevēju, un Žosa tīrie ienākumi bija deviņi tūkstoši franku mēnesī; viņš strādāja arī svētdienās.

Vecajam *Ar Bannour* bija taisnība: klientu netrūka. Kādu vakaru, sēžot pie glāzes bārā "Artimons", Žosam nācās viņam piekrist. "Es tevi brīdināju, cilvēki vai pušu plīst no tā, ka viņiem gribas izteikties," paziņoja sencis, būdams apmierināts, ka mazmazdēls atdzīvinājis viņa arodu. "Vārdi spraucas no viņiem ārā kā atsperes no veca matrača. Tas, ko var pateikt skaļi, un tas, ko nevar. Tavs pienākums ir novākt ražu un izdarīt cilvēkiem pakalpojumu. Tavs pienākums ir atvērt slūžas. Bet esi uzmanīgs, puikiņ! Darbs nav no vieglajiem. Kad grābsties pa apakšu, var gadīties arī sūdi. Sargi savu pakaļu, cilvēkiem galvā ir ne tikai debesmanna."

Sencim bija taisnība. Urnas dibenā bija atrodami lasāmi un nelasāmi vēstījumi. "Tādi, kurus nevar izteikt skaļi," precizēja skolotais vīrs, kuram piederēja kaut kas līdzīgs viesnīcai blakus Damasa veikaliņam. Izņemot zīmītes no urnas, Žoss sākumā veidoja divas kaudzītes: lasāmo un nelasāmo vēstījumu kaudzīti. Tas, ko var lasīt, parasti izplatās dabiskā veidā – no mutes mutē, mērenās straumītēs vai milzu vālos, kas cilvēkam sniedz

iespēju neuzsprāgt zem uzkrāto vārdu spiediena. Tas tādēļ, ka atšķirībā no skaņas klusinātāja cilvēks katru dienu uzņem jaunus vārdus un viņam ļoti gribas tos izteikt. Lielākā daļa lasāmo ziņu bija par šādām tēmām: pērku, pārdodu, meklēju, mīlu, dažādi un tehnika. Par tehniskajiem vēstījumiem Žoss ņēma sešus frankus, tos lasīt bija gaužām grūti.

Bet jo īpaši viņu izbrīnīja neparasti lielais nelasāmo vēstījumu daudzums. Izbrīnīja tādēļ, ka neviens skaņas klusinātājs nesagremotu šādu verbālo materiālu. Tie pārkāpa visas vardarbības robežas, bija pārāk drosmīgi vai – tieši otrādi – tik neinteresanti, ka tos pat nebija vērts lasīt. Šie ekstrēmie vai aprobežotie vēstījumi bija nolemti vientuļai eksistencei, atlikti malā, pakļauti ēnai, kaunam un klusumam. Tomēr – un to Žoss septiņu darba gadu laikā bija sapratis – šie vēstījumi tā īsti nemira. Tie krājās, kārtojās slāņu slāņiem, kļuva arvien indīgāki un, iesprostoti savā kurmja alā, dusmīgi un neiecietīgi noskatījās, kā garām cits pēc cita plūst atļautie vārdi. Uzmeistarojis urnu ar šauru, divpadsmit centimetrus garu spraugu, Žoss atstāja tajā caurumu, pa kuru ieslodzītie laidās ārā kā cikāžu bars. Nebija neviena rīta, kad Žoss neatrastu urnā nelasāmās ziņas – uzrunas, lamas, izmisumu, apmelojumus, denunciācijas, draudus, muļķības. Reizēm vēstījums bija tik primitīvi dumjš, ka vajadzēja nopūlēties, lai izlasītu to līdz galam. Citreiz tik samudžināts, ka nebija iespējams uztvert jēgu. Reizēm tik glums, ka lapiņa krita ārā no rokām. Citreiz tik cietsirdīgs, tik destruktīvs, ka Žoss to svītroja.

Jo izsaucējs šķiroja vēstījumus.

Kaut gan Žoss bija pienākuma cilvēks un saprata, ka, turpinot senča pestīšanas darbu, viņš dod vaļu slēptākajām cilvēka domām, viņš atļāvās atmest to, ko nevarēja izteikt viņa mēle. Neizlasītās ziņas tika saliktas kopā ar piecu franku monētu, jo, kā teica vecvectēvs, Legerni nav laupītāji. Katra lasījuma laikā Žoss izlika svītrotos vēstījumus uz kastes, kas kalpoja viņam par paaugstinājumu. Tādas ziņas bija vienmēr. Viss, kur bija

runa par to, ka sievietes jāapšauj, melnādainie, "arābu mūļi" un pediņi jāpakar, – tas viss aizgāja mēslainē. Žoss neizjuta īpašu līdzjūtību pret sievietēm, nēģeriem un pederastiem, un šķiroja viņš ne tādēļ, ka bija labsirdīgs, bet pašsaglabāšanās instinkta dēļ.

Reizi gadā, kad darba bija maz, no 11. līdz 16. augustam, Žoss novietoja urnu sausajā dokā, lai to salabotu, uzspodrinātu un atjaunotu krāsu: spilgti zilās debesis virs ūdens virsmas, zemāk jūras zilo, priekšpusē ar melnu krāsu lieliem, akurāti zīmētiem burtiem "Ziemeļrietenis-2", uz kreisā borta darba laiks, uz labā – tarifi un citi saistošie noteikumi. Viņš bieži bija dzirdējis šo izteicienu aresta un tiesas laikā, tas iestrēga viņam atmiņā. Žoss uzskatīja, ka "citi saistošie noteikumi" piešķir viņa darbam svaru, pat ja vecais skolotais viesnīcnieks bija citās domās. Viņš nezināja, ko domāt par to Ervē Dekambrē. Pēc visa spriežot, aristokrāts, vienmēr nevainojami ģērbies, bet tik nabadzīgs, ka viņam nācās izīrēt četras istabas paša mājas otrajā stāvā, kā arī papildināt savus necilos ienākumus, pārdodot mežģīņu salvetes un sniedzot bezjēdzīgas konsultācijas dažādos dzīves jautājumos. Pats viņš mitinājās divās istabās pirmajā stāvā starp grāmatu kaudzēm, kas noēda viņam visu vietu. Ja Ervē Dekambrē savas dzīves laikā būtu norijis tūkstošiem vārdu, Žoss neuztrauktos, ka tie varētu viņu nosmacēt, jo aristokrāts mīlēja runāt. Viņš augu dienu rija un izvirda vārdus gluži kā sūknis, reizēm ne visai saprotamus. Damass arī ne visu saprata, un tas Žosu nedaudz nomierināja, bet Damass nebija nekāds gudrinieks.

Žoss izbēra urnas saturu uz galda un sāka kārtot vēstījumus kaudzītēs "lasāmais" un "nelasāmais", tad viņa uzmanību piesaistīja plata un bieza aploksne ziloņkaula krāsā. Pirmo reizi viņš prātoja, vai šo smalko vēstuļu – iekšā divdesmit franki – autors nav skolotais vīrs; viņš tās saņēma jau trīs nedēļas, un tie bija netīkamākie vēstījumi, kas lasīti septiņu gadu laikā.

Žoss atplēsa konvertu, vecvectēvs lūkojās viņam pār plecu. “Sargi savu pakaļu, Žos, cilvēkiem galvā ir ne tikai debesmanna.”

– Apklusti, – attrauca Žoss.

– *“Un, kad čūskas, sikspārņi, āpši un visi mošķi, kas mīt pazemes ejās, baros lien ārā un pamet savas mājas; kad augļu koki un pākšaugi sāk pūt un tajos iemetas tārpi (..)”*

Žoss apgrieza lapiņu, lai izlasītu turpinājumu, bet teksts ar to beidzās. Viņš nogrozīja galvu. Caur viņa rokām bija izgājis daudz izmisuma vārdu, bet šis tips pārspēja visus.

– Plānprātiņš, – Žoss nomurmināja. – Bagāts plānprātiņš.

Viņš nolika lapiņu un ātri atplēsa pārējās aploksnes.